

Gracjan Cimek

Utopia polityki jako wizja realizacji dążeń człowieka współczesnego

[résumé]

Utopia jest wizją transcendentną wobec świata istniejącego, umieszczoną w świecie empirycznym albo pozaempirycznym. Ten pierwszy tworzą idee miejsc znanych lub wyimaginowanych, dalekich lub bliskich, zamkniętych albo otwartych dla innych. Odkrycia geograficzne sprawiły, że „miejsce, którego nie ma”, zaczęto umieszczać w „czasie, którego nie ma”, czyli w przyszłości. Drugi dookreśla „lepszą przyszłość” w życiu pozaziemskim, raj, arkadii. W utopiach świeckich organizacyjne formy religijne zostały zastąpione przez państwo.

Kultura rozwija się dzięki zdolności do przewyższania ograniczeń biologicznych, technicznych, społecznych i duchowych. Człowiek potrafi nie tylko opisać i rozumieć otaczającą rzeczywistość, ale również poddać ją wartościowaniu. Na przestrzeni dziejów ludzie marzyli i starali się realizować swoje marzenia. Dzięki tym eksperymentom w poszukiwaniu „państwa niebiańskiego” ludzkość rozwijała się, oddalając od jaskini człowieka pierwotnego¹.

W projektach świetlanej przyszłości istotną rolę odgrywa projekt pożądanego ładu politycznego, ideału *Polis*, dobrego państwa, właściwego systemu politycznego, który organizowałby życie społeczne w sposób umożliwiający realizację dążeń ludzi w danym czasie historycznym. O sile projektów świadczy fakt, że mocarstwa, które zdominowały drugą połowę XX wieku, rozwijały swój ustrój na ich podstawie². Czy XXI wiek oznacza koniec utopii? Czy wizja ideału nie może się już pojawić? Czy arbitralnym wyrokiem można anulować potrzebę marzeń o lepszym jutrze? Wydaje się, że celowość ludzkiego działania wymusza potrzebę analizy przyszłości. Cel – jako przyszły, wyobrażony stan rzeczy – jest przyczyną wyzwalającą działanie człowieka. To właśnie wizja przyszłości wywołuje działanie społeczne jednostek, grup, a także instytucji społecznych. Wyznacza więc horyzont dla prowadzonej polityki.

¹ Zob. H. Skolimowski, *Zielone oko kosmosu*, Wrocław 2003, s. 65.

² Zob. M. Heller, A. Niekricz, *Utopia u władzy*, t. I, przeł. A. Mietkowski, Polonia, 1985; T. Żyro, *Boża plantacja: historia utopii amerykańskiej*, Logos, 1994; A. Walicki, *Marksizm i skok do królestwa wolności. Dzieje komunistycznej utopii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.

W artykule podejmę próbę sformułowania odpowiedzi na pytanie: jaka polityka jest potrzebna do realizacji dążeń człowieka współczesnego? W tym celu przybliżę treść tych dążeń, pojawiające się możliwości i bariery społeczne, kulturowe, ekonomiczne, polityczne, duchowe, stojące na drodze ich realizacji. Budowa wizji pożądanej wymaga również zidentyfikowania procesów i zjawisk społecznych określających stan współczesnego świata.